

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมของไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แนวความคิดต่างๆ และการกระทำของมนุษย์ จึงทำให้มีการแก่งแย่งและแข่งขันกันรวมทั้งมีพฤติกรรมแบบวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตแปรเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นนี้ก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้น รวมทั้งขาดคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้นทุกที (ระพีณ ชูชื่น, 2532) ฉะนั้นในการพัฒนาประเทศจะสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งคือ คน ซึ่งได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรม มีความเป็นมนุษย์ หรือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลนั้นมิได้เน้นเฉพาะการมีความรู้ ความสามารถเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมอีกด้วย ศาสนาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาส่งเสริมจริยธรรมให้แก่สังคมได้ทางหนึ่ง โดยอบรมสั่งสอนให้คนประพฤติดแต่ความดี ละเว้นการทำความชั่ว ช่วยกล่อมเกล่าให้บริสุทธิ์ผ่องใส (สุพัตรา ศักกรภรณ์, 2532) ซึ่งบุคคลที่ควรให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาจริยธรรมให้บังเกิดขึ้นนั่นคือ เด็กในวัยเรียนนั่นเอง เพราะเด็กที่อยู่ในวัยเรียนนี้ควรจะได้รับ การวางพื้นฐานทางจริยธรรมให้เข้มแข็งที่สุด เพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในภายภาคหน้าต่อไป (ระพีณ ชูชื่น, 2532)

ในระยะเวลา 20 กว่าปีมานี้ มักจะพบข้อเขียนและคำอภิปรายต่างๆ ที่พิมพ์เผยแพร่ในการอบรมครูและในการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวกับการสอนจริยศึกษา มักจะเน้นว่าเด็กไทยทุกวันนี้ถูกสิ่งแวดล้อมชักนำให้ประพฤติดิถีหลักศีลธรรมไปเป็นอันมาก ทั้งหันไปยึดค่านิยมแบบตะวันตก ทำให้ละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีและกิริยามารยาทแบบไทยไปสิ้น ทุกครั้งเมื่อมีการอภิปรายถึงปัญหาของสังคมไทย ผู้อภิปรายซึ่งเป็นผู้ใหญ่ย่อมไม่ละเว้นที่จะประนามพฤติกรรมอันเสื่อมทรามของเด็กเหล่านั้น ความไม่มีจริยธรรมของเด็กในปัจจุบัน ที่เห็นออกมาเด่นชัดคือ ความก้าวร้าว ความเห็นแก่ตัว (กรมวิชาการ, 2523 อ้างถึงใน ระพีณ ชูชื่น, 2532)

ดังนั้นจริยธรรมนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เรียบร้อย ไม่มีปัญหาต่างๆมากมาย จริยธรรมจึงเป็นสิ่งซึ่งต้องทำให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ถ้าศึกษาโครงการศึกษาระดับแรก ๆ จะเห็นได้ว่า มีการให้ความสำคัญของการศึกษาอบรมในด้านจริยธรรมโดยสังเกตได้จาก หลักสูตรการศึกษาตามโครงการศึกษา

พ.ศ. 2441 ที่เน้นเรื่องจรรยา ยิ่งกว่านั้น ใน พ.ศ. 2472 กระทรวงธรรมการยังได้ประกาศเพิ่มหลักสูตรทางจริยศึกษาขึ้น โดยให้มีการสอนเกี่ยวกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาขึ้นในโรงเรียนรัฐบาลทั้งหมด ประมาณ พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มกำหนดให้โรงเรียนต่างๆ ทั้งโรงเรียนหลวงและโรงเรียนราษฎร์ ใช้หนังสือเรียนในหลักสูตรจริยศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาและ ชั้นมัธยมศึกษา (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2529) รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2535 ล้วนแต่มีหลักสูตรส่งเสริมทางจริยธรรมทั้งสิ้น ดังนั้น การส่งเสริมจริยธรรมจึงเป็นงานสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในการให้การศึกษาและเป็นงานอันเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กไทย

องค์กรหลักที่สำคัญ 3 ประการในการพัฒนาหมู่บ้านมักจะประกอบไปด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะวัด ซึ่งในสมัยก่อนเป็นสถานับการศึกษาแห่งแรกที่ทำให้แก่คนไทย ดังนั้นการศึกษาของคนไทยจึงเริ่มต้นจากวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจริยธรรม (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2529) วัดจึงเป็นศูนย์กลางของแหล่งวิชาการ เป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธาของประชาชน แม้ว่าในปัจจุบันสถานับวัดจะมีบทบาททางการศึกษาน้อยลง วัดก็ยังเป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรมของประชาชน โดยมีพระภิกษุ เป็นผู้ถ่ายทอดและเผยแพร่วิทยาการและหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาให้กับประชาชนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากการเผยแพร่ศาสนาตามโครงการพระธรรมทูต ร่วมกับประชาชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดตั้งกลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และฝึกอบรมอาชีพ และจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น (พรหมโชติ ไตรเวช, 2535) เพราะฉะนั้นวัดจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการสั่งสอนให้เยาวชนมีความประพฤติดี ประพฤติชอบอยู่ในกรอบของศีลธรรม เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม นอกจากนี้ พระราชวรมณี (2527) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดไว้หลายประการ นอกจากมีหน้าที่อบรม สั่งสอนทางด้านศีลธรรม จริยธรรมแก่ประชาชนแล้วดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นสถานสังคมสงเคราะห์
2. เป็นสโมสรพบปะสังสรรค์ของประชาชน
3. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม
4. เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม
5. เป็นที่พักคนเดินทาง

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงจัดแบ่งพุทธบริษัทออกเป็น 4 จำพวก ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา แต่หลังจากที่ภิกษุณีฝ่ายเถรวาทขาดหายไป จึงทำให้เหลือพุทธบริษัท 3 คือ ภิกษุ อุบาสก และอุบาสิกาเท่านั้น แต่ในภายหลังได้เพิ่ม ตามเขมรมาอีก จึงกลายเป็น

พุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา ซึ่งหลังจากที่ภิกษุณีฝ่ายเถรวาทขาดหายไป ยังคงมีผู้หญิงที่ปรารถนาจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา จึงได้ปฏิบัติธรรมในรูปของ แม่ชี คือ ถือคิดแปดเป็นนิจ โคนผม โคนคิ้ว และนุ่งขาวห่มขาว จากตัวเลขของแม่ชีที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันแม่ชีไทยทั่วประเทศมีจำนวน 4,515 คน (สถาบันแม่ชีไทย, 2539) หากจะจัดแม่ชีเข้าอยู่ในพุทธบริษัทใดพุทธบริษัทหนึ่ง ก็คงอยู่ในระดับอุบาสิกาเท่านั้น ส่วนใหญ่ประชาชนมักจะเข้าใจกันว่าแม่ชีมีหน้าที่ในการปรณนบัติพระภิกษุ สามเณร และดูแลวัดเท่านั้น แม่ชีที่เข้ามาบวชมักจะเคยเป็นบุคคลที่เคยประสบความทุกข์ ความผิดหวังในชีวิต ต้องการทางออกให้กับชีวิต และมักจะเป็นพวกที่แอบอ้างแม่ชีเข้ามาหาผลประโยชน์โดยการขอทานซึ่งมักพบตามหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยๆ (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2531) ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนไม่ค่อยเห็นความสำคัญ ไม่ค่อยยกย่องถึงเท่าใดนัก ทำให้ภาพลักษณ์ของแม่ชีในปัจจุบันตกต่ำ และไม่ได้รับการเหลียวแลจากสังคมในการที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาค่างๆของสังคม

หลังจากที่ได้จัดตั้งสถาบันแม่ชีไทยขึ้น เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2512 ทำให้บทบาทของแม่ชีในปัจจุบันดีขึ้นมาก ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานเปิดประชุมประจำปี เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2525 (แม่ชีสาร, 2525 อ้างถึงใน สุขใจ พุทธวิเศษ, 2527) ว่า

“...ได้ทราบผลการปฏิบัติงานด้านต่างๆของสถาบันแม่ชีไทย ตามที่ได้รายงานมานับว่างานของสถาบันแม่ชีไทยดำเนินไปได้ด้วยดีเป็นประโยชน์น่ายกย่อง.....

แม่ชีเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะสร้างศรัทธาของประชาชนในพุทธศาสนา หากมีแม่ชีประพฤติอยู่ในศีลธรรม บาเพ็ญประโยชน์ มีเมตตาต่อบุคคลอื่น ก็จะเป็นที่เลื่อมใส อาจจะน้อมนำจิตใจบุคคลให้มีจิตใจเลื่อมใสในพุทธศาสนาได้มาก แต่ถ้าแม่ชีละเลยข้อวัตรปฏิบัติไม่เคร่งครัดในศีล ประชาชนจะพากันเสื่อมศรัทธาและแม่ชีจะไม่มีโอกาสเป็นที่พึ่งของศาสนิกชนได้”

บทบาทของแม่ชีไทยในพุทธศาสนา มิใช่มีเพียงหน้าที่ในการปรณนบัติพระภิกษุ สามเณร และการดูแลวัดเท่านั้น แต่แม่ชีที่ถือบวชยังจะต้องศึกษาพระธรรมวินัย เช่นเดียวกับพระภิกษุ สามเณร แตกต่างกันแต่เพียงแม่ชี มีไชผู้สืบทอดทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับพระภิกษุ สามเณร เพราะพระภิกษุณีสายเถรวาทได้สูญสิ้นไปแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว (พระราชวรานู, 2527) ดังนั้นแม่ชีจึงเป็นตัวแทนสตรีทางโลกธรรมที่ยังคงมีเหลืออยู่ นอกจากนี้แม่ชีไทยยังมีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่เด็กไทย การสนับสนุนโครงการแม่ชีอาสาพัฒนา การฝึกอบรมแม่ชีไทย และองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามผลักดันให้แม่ชีที่อาศัยอยู่ตามวัด และสำนักต่าง ๆ ทั่วประเทศได้มีส่วนร่วม

ในการเผยแพร่หลักธรรม คำสั่งสอน และการพัฒนาสังคมควบคู่กันไปตามความสามารถที่จะกระทำได้ ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสถาบันแม่ชีไทย ได้มีโครงการสนับสนุนให้แม่ชีตามวัดต่างๆ ออกไปสั่งสอน อบรมชาวบ้าน คนพิการ และคนชราในสถานสงเคราะห์ การจัดตั้งกลุ่มองค์กรสตรี เยาวชนในหมู่บ้าน และการอบรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจให้แก่เด็กและประชาชนในหมู่บ้าน

ขณะนี้แม่ชีมีการศึกษาคี และศีลธรรมะ จะสามารถช่วยชาติบ้านเมืองได้หลาย ๆ อย่าง เช่นแนะนำสั่งสอนบุคคลต่างๆ โดยเฉพาะเด็กไทยให้รู้จักธรรมะ เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ให้ความรู้เอาใจใส่ดูแลคนป่วย คนยากจน การช่วยเหลือเช่นนี้ถือว่าเป็นการแผ่เมตตา ปฏิบัติบูชาตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เป็นกุศลอย่างสูงยิ่ง

แม่ชีประทีป ขวัญอ่อน ประธานสถาบันแม่ชีไทยและหัวหน้าสาขาสถาบันแม่ชีไทย ปากท่อ จังหวัดราชบุรี (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2541) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนา ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ไว้ว่า ได้มีการรับนักเรียนหญิงที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่มีทุนทรัพย์ในการเรียน เข้ามาไว้ในโครงการธรรมจารีวิฑิตยา โดยให้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยให้แม่ชีที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงมาเป็นครูผู้สอน และใช้หลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียนในทุกวิชา

แม่ชีวีร ชี้อทัศนประสิทธิ์ เลขานุการสถาบันแม่ชีไทย (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2541) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนา ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ไว้ว่า ได้มีแม่ชีในจังหวัดจันทบุรี ปราจีนบุรี เป็นต้น ทำการเปิดสอนนักเรียนโดยเปิดเป็นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นในวัด โดยให้แม่ชีที่มีความรู้และวุฒิทางการศึกษาที่เพียงพอ รวมทั้งสมัครใจเข้าไปเป็นครูผู้สอนนักเรียน และเน้นการส่งเสริมจริยธรรมเป็นสำคัญ เพื่อให้มีความซามซึ่งในจริยธรรมมากขึ้นเมื่อเข้าไปเรียนในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ยังมีแม่ชีได้เข้าไปมีส่วนส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในระดับต่าง ๆ อีก เช่น ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

แม่ชีสโรชา ไชยเกตุ รองประธานสถาบันแม่ชีไทยและหัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรม แม่ชีเขาพระ จังหวัดสุพรรณบุรี (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2541) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ไว้ว่า ได้มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เชิญแม่ชีที่มีความรู้ ความสามารถเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และทางสำนักได้จัดโครงการอบรมทางจริยธรรมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาที่อยู่ละแวกใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนทั่วไปซึ่งจัดในเดือนกุมภาพันธ์เป็นประจำทุกปี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม่ชีในพุทธศาสนาในปัจจุบันนอกจากจะเข้ามาบวชเพื่อพัฒนาจิตใจ ยังสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ เพราะขณะนี้แม่ชีมีการศึกษาดี และมีธรรมะ จะสามารถช่วยชาติบ้านเมืองได้หลายอย่าง โดยเฉพาะบทบาททางด้านการส่งเสริมจริยธรรม เช่นการแนะนำ ส่งสอนบุคคลต่างๆ การส่งเสริมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระดับต่างๆ ให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เพราะนักเรียนเหล่านี้จะต้องเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบบ้านเมืองในวันข้างหน้า ถ้าได้รับการอบรมสั่งสอนและส่งเสริมในสิ่งที่ดีงาม ก็จะสามารถเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ในอนาคต

เมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาได้เปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ การไม่หาความรู้และการศึกษาทางจริยธรรมต่างๆ ในปัจจุบันนอกจากเป็นหน้าที่สำคัญของครูแล้ว ควรที่จะให้โอกาสผู้ที่มีความรู้ทางด้านจริยธรรมโดยตรงได้เข้ามาสอนนักเรียนด้วย ซึ่งบุคคลเหล่านั้นคือ แม่ชี เนื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแม่ชีโดยตรงยังมีผู้ศึกษาน้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารายละเอียดของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน จากตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ต่างๆ เช่น ของ เฉลิม อุดกฤษณ์ (2521) อนันต์ วิริยะพินิจ (2529) จิระศักดิ์ ศักดิ์พิสิษฐ์ (2527) พรหมโชติ ไตรเวช (2535) และ ระพิน ชูชื่น (2532) ซึ่งระพิน ชูชื่น (2532) ได้แบ่งบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 4 บทบาท คือ บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม บทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางจริยธรรม และ บทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แต่ในด้านบทบาทของแม่ชีในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 บทบาทมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมของแม่ชีให้แก่เด็กนักเรียน เพราะแม่ชีก็ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่จะสามารถจรรโลงพระศาสนาได้สืบต่อไปและเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์ที่สุด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม่ชีน่าจะจะสามารถกระทำบทบาทเหล่านี้ได้ทัดเทียมกับพระสงฆ์ เพราะปัจจุบันนี้ แม่ชีมีความรู้ดีขึ้น มีการศึกษาดี มีธรรมะประจำใจ สามารถที่จะช่วยชาติบ้านเมืองได้หลายอย่าง นอกจากนั้นยังเป็นบุคคลในชุมชน ย่อมเข้ากับประชาชนในชุมชนได้ดี และถ้าหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆมองเห็นประโยชน์ของแม่ชี ด้วยการพัฒนาสมรรถภาพของแม่ชี ก็จะนับได้ว่าเป็นการสร้างทางเลือกใหม่ให้กับสังคมไทยเราและทางด้านศาสนา จะทำให้แม่ชีกลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าแก่สังคม โดยสามารถเป็นครูสอนหนังสือให้ผู้ไม่รู้หนังสือในถิ่นห่างไกล เป็นผู้สอนวิชาจริยธรรมในโรงเรียน แนะนำคนในชุมชนให้มีศีลธรรม เป็นนักพัฒนาชุมชน เป็นนักสังคมสงเคราะห์สาขาต่างๆ ไม่แพ้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นอน

ดังนั้นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน จะเป็นการกระตุ้นให้แม่ชีได้มองเห็นความสำคัญของตนเองและแม่ชีไทยคนอื่น ๆ ในการประพฤติ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันประเทศไทยเป็นบ่อเกิดสำคัญของการขยายตัวทางวัตถุ ทำให้เกิดช่องว่างทางจิตใจขึ้น เด็กไทยได้หันไปพึ่งวัตถุมากยิ่งขึ้นมีการมอมเมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งในด้านการพนัน สิ่งเสพติด การประพฤติดิฉันในกาม และการทุจริตมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนหนึ่งมาจากการขาด การเหลียวแลตามภาระหน้าที่ของสังคม โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียนนี้จะต้องได้รับการเอาใจใส่และส่งเสริมให้มีคุณภาพทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และที่ขาดไม่ได้คือการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นกำลังสำคัญในอันที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาให้ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมไทย เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับวัดในด้านการศึกษา ซึ่งจะ ทำให้วัดและโรงเรียนทำงานได้สอดคล้องกันยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรม ของนักเรียนตามบทบาททั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม และด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามตัวแปร สถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการปฏิบัติบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ตามตัวแปร สถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม

สมมติฐานในการวิจัย

1. แม่ชีในพุทธศาสนาที่มีสถานที่พำนักต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน
2. แม่ชีในพุทธศาสนาที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน
3. แม่ชีในพุทธศาสนาที่มีระยะเวลาในการบวชต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน
4. แม่ชีในพุทธศาสนาที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน
5. แม่ชีในพุทธศาสนาที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแม่ชีในพุทธศาสนาจากวัดหรือสำนักชี ในเขตภาคกลาง ต้องบวชชีมาแล้วอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป และขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันแม่ชีไทยเท่านั้น เหตุผลที่เลือกภาคกลางเพราะ เป็นภาคที่มีจำนวนแม่ชีในพุทธศาสนาบวชอยู่เป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายในเรื่องของสถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม
2. บทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยทั้งหมด 4 บทบาท คือ บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม บทบาทด้านการสนับสนุนทางจริยธรรม บทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม และ บทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ สถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม
  - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ในเขตภาคกลาง มี 4 บทบาทดังมีคือ

- 3.2.1 บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม
- 3.2.2 บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม
- 3.2.3 บทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม
- 3.3.4 บทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาทที่เป็นจริง หมายถึง การที่ปฏิบัติจริงของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ในเขตภาคกลาง

บทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติของแม่ชีในพุทธศาสนาที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสั่งสอนและจัดกิจกรรมทางจริยศึกษาให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติดีงาม โดยแบ่งบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ออกเป็น 4 บทบาท โดยสังเคราะห์จากงานวิจัยของเฉลิม อุดกฤษฎ์ (2521) จิระศักดิ์ ศักดิ์พิสัย (2527) อนันต์ วิริยะพินิจ (2529) พรหมโชติ ไครเวช (2535) และ ระพิน ชูชื่น (2532) คือ

1. บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม
2. บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม
3. บทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม
4. บทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง การที่แม่ชีในพุทธศาสนาสนใจและได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการสั่งสอน และจัดอบรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การให้ความรู้และอบรมด้านจริยธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. เป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
3. เป็นวิทยากรอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน
4. เป็นวิทยากรพิเศษให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนนอกโรงเรียน เช่น วัด สถานที่สำคัญ การจัดสัมมนาต่างๆเกี่ยวกับจริยธรรม
5. เป็นผู้บรรยายธรรมทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์
6. เป็นผู้จัดโครงการต่างๆทางจริยธรรมแก่นักเรียน เช่น โครงการอบรมทางจริยธรรม โครงการบวชธรรมจารีณวิฑิตยา เป็นต้น

บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม หมายถึง การที่แม่ชีในพุทธศาสนา ได้มีส่วนเป็นผู้ปฏิบัติหรือร่วมกับทางโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ด้านจริยธรรมของนักเรียนขึ้น โดยแม่ชีในพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนให้การช่วยเหลือ ให้การส่งเสริม หรือเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางจริยธรรมเอง ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น
2. การจัดหาทุนทรัพย์ วัสดุ และอุปกรณ์ในการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม
3. การส่งเสริมและการช่วยเหลือให้มีการจัดพิธีกรรมทางศาสนาและจริยธรรม
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลและรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมทางจริยธรรม
5. การติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางจริยธรรม

บทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม หมายถึง การที่แม่ชีในพุทธศาสนา เป็นผู้ให้การชักชวนหรือให้การพึ่งพาทางจิตใจ โดยช่วยแก้ไข้ปัญหาหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ทางด้านจริยธรรมของนักเรียน ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การให้คำแนะนำทางด้านจิตใจทางจริยธรรมแก่นักเรียน
2. การให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาในด้านต่างๆทางจริยธรรม
3. การให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน เป็นต้น แก่นักเรียน
4. ให้คำแนะนำในการจัดงานวันสำคัญทางศาสนาแก่โรงเรียน
5. ให้คำแนะนำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆทางจริยธรรมแก่นักเรียน

บทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การที่แม่ชีในพุทธศาสนาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการชักชวน หรือชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านจริยธรรมแก่นักเรียน ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจนโยบายของโรงเรียน
2. การจัดตั้งมูลนิธิช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน
3. การร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนจัดงานประจำปีของโรงเรียน
4. การร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนจัดงานในวันสำคัญทางศาสนา
5. การร่วมมือกับชุมชนบริจาคทุนทรัพย์ วัสดุและอุปกรณ์ในการศึกษาให้แก่โรงเรียน
6. การร่วมมือกับชุมชนสร้างและปรับปรุงสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน

แม่ชีในพุทธศาสนา หมายถึง สตรีที่ผ่านการบวช โดยโกนผม โกนคิ้ว นุ่งขาว ห่มขาว ถือศีล 8 เป็นนิจ และอาศัยอยู่ในวัดหรือสำนักชีในเขตภาคกลาง ซึ่งทำกิจกรรมและมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ในเขตภาคกลาง และบวชชีมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี

สถานที่พำนัก หมายถึง สถานที่พักอาศัยของแม่ชีในพุทธศาสนา

อายุ หมายถึง อายุของแม่ชีในพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถามจนถึงปัจจุบัน

(ปี พ.ศ. 2541)

ระยะเวลาในการบวช หมายถึง ระยะเวลาในการครองเพศเป็นแม่ชีในพุทธศาสนา

ระดับการศึกษาทางโลก หมายถึง ระดับการศึกษาที่แม่ชีได้รับจากสถาบันการศึกษา
ทั่วไป

ระดับการศึกษาทางธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาที่แม่ชีได้รับจากสถานศึกษาทาง
พระพุทธศาสนา

นักเรียน หมายถึง บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา
ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ อยู่ในโรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาล
หรือโรงเรียนราษฎร์ (ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 อ้างถึงใน ประทีป ทัฬหีตานนท์, 2538)

เขตภาคกลาง หมายถึง พื้นที่ 26 จังหวัด ตามลักษณะการแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์
ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี นนทบุรี
ปทุมธานี สระบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ชัยนาท ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี
นครปฐม สมุทรสงคราม สมุทรสาคร เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา สิงห์บุรี นครนายก อุทัยธานี
และสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยของ เฉลิม อุดกฤษณ์ (2521) จิระศักดิ์
ศักดิ์พิศิษฐ์ (2527) อนันต์ วิริยะพินิจ (2529) พรหมโชติ ไตรเวช (2535) และระพิน ชูชื่น
(2532) เพื่อนำมาเป็นแนวในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับบทบาทของแม่ชี
ในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาพัฒนาเป็นแบบ
สอบถามและแบบสัมภาษณ์ของผู้วิจัยเอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ แม่ชีในพุทธศาสนาในเขตภาคกลางทั้งหมด ต้องบวชมาแล้วอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป และที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันแม่ชีไทย จำนวน 23 จังหวัด จาก 113 วัดหรือสำนักชี จำนวนแม่ชีในพุทธศาสนาในเขตภาคกลางทั้งหมด 2,633 คน จากแม่ชีทั่วประเทศทั้งหมด 4,515 คน จาก 240 วัดหรือสำนักชี (ที่มา: สถาบันแม่ชีไทย, 2539)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1. ในเบื้องต้น ผู้วิจัยกระทำโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้ส่งแบบสอบถามเบื้องต้นไปยังหัวหน้าแม่ชีจำนวน 113 วัดหรือสำนักชี จาก 23 จังหวัด ที่เป็นประชากร โดยสอบถามถึงจำนวนแม่ชีในวัดหรือสำนักชีที่มีส่วนในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน

2. ผู้วิจัยได้เลือกวัดหรือสำนักชีที่ตอบแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัยถึงการปฏิบัติบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนจริง ได้จำนวน 49 วัดหรือสำนักชี ใน 15 จังหวัด และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 คน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการสังเคราะห์ สร้างแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของแม่ชีในพุทธศาสนา จำแนกตาม สถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม เป็นแบบสอบถามแบบให้ตอบเองและกำหนดคำตอบให้เลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โดยกำหนดระดับการปฏิบัติและตัวเลือกให้ 3 ตัวเลือก โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม บทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม และบทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนของแม่ชีในพุทธศาสนา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่ามี 5 ระดับ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม และด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.2 แบบสัมภาษณ์บทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน และปัญหาในเรื่องบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โดยครอบคลุมเนื้อหาในบทบาททั้ง 4 ด้าน คือ บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรม บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม บทบาทด้านการให้คำปรึกษาทางจริยธรรม และบทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4. การสร้างเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน คือ พระราชธรรมนิเทศ ดร.กมล รอดคล้าย รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ และแม่ชีวีร ชื้อทัศนประสิทธิ์ ช่วยตรวจสอบข้อผิดพลาดและพิจารณาปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและมีความตรง (Validity) ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับแม่ชีในพุทธศาสนาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ได้ค่าความเที่ยง 0.80

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้กับแม่ชีในพุทธศาสนาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

5. วิธีได้มาซึ่งข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงกรมการศาสนา และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแม่ชีในพระพุทธศาสนา และผู้เกี่ยวข้องที่ตอบแบบสัมภาษณ์

2. ติดต่อเจ้าอาวาสวัด หรือหัวหน้าสำนักชี ในวัดหรือสำนักชีในเขตภาคกลาง เพื่อขออนุญาตวันและเวลาในการแจกแบบสอบถามให้แก่แม่ชี

3. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขออนุญาตวันและเวลาในการสัมภาษณ์
4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทั้งหมดด้วยตนเอง
5. ตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อดูความสมบูรณ์ในการตอบให้ครบถ้วนทุกฉบับ
6. ตรวจสอบแบบสอบถามทุกฉบับตามวิธีการตรวจให้คะแนนของเครื่องมือที่ใช้
7. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 6 มาบันทึกลงในแบบลงรหัส
8. นำข้อมูลที่ได้จากการลงรหัสในข้อ 7 มาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม

SPSS/ PC⁺ (statistical package for social sciences personal computer plus)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของแม่ชีในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบโดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอตามลำดับความถี่ ในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ข้อคำถามด้านการปฏิบัติบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนแล้วนำมาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ เป็นรายชื่อและส่วนรวม แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. เปรียบเทียบการกระจายของความถี่ด้วยสถิติทดสอบไคสแควร์ในบทบาทด้านการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ระหว่างสถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาทางธรรม ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อและส่วนรวม แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาในการปฏิบัติบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ตามตัวแปรสถานที่พำนัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาทางธรรม โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

6.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจริยธรรม แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทและปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนของแม่ชีในพุทธศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การคำนวณความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบตัวแปร สถานที่ฟานัก อายุ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรมกับบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โดยเปรียบเทียบการกระจายของความถี่ด้วยสถิติทดสอบไคสแควร์ (χ^2) ทดสอบความแตกต่าง โดยใช้การเปรียบเทียบค่าทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Anova)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในเขตภาคกลาง
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานของสถาบันแม่ชีไทยในการวางแนวทางประพฤติปฏิบัติของแม่ชีให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป
3. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้วางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย